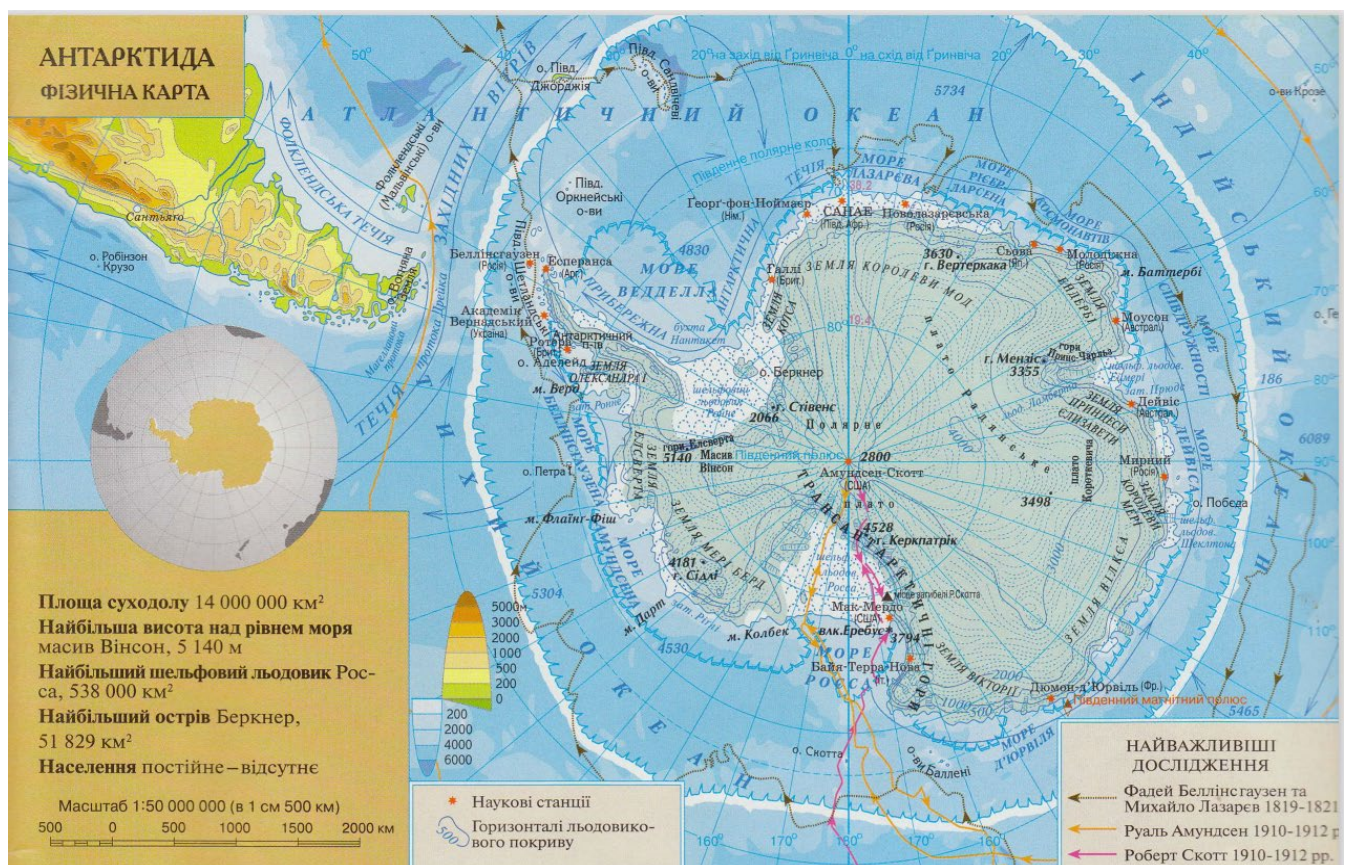

Антарктида

1. Географічне положення

Антарктида має площу 14 млн км², розташована майже цілком за межами південного полярного кола і вкрита потужним льодовиком. Через віддаленість від населеного суходолу Антарктиду називають «материком на краю світу». Найбільш віддалений від центру континенту Антарктичний півострів. З Південною Америкою його розділяє протока Дрейка.

Береги материка омивають води Тихого, Атлантичного та Індійського океанів. У 2000 році міжнародна гідрографічна організація запропонувала назвати водний простір навколо Антарктиди Південним океаном. Територію Антарктиди разом з водами, що її омивають, називають Антарктикою.

Атлас "Географія материків і океанів" видавництва "Картографія"

2. Історія відкриття і дослідження

Через важкодоступність Антарктиду називають шостим материком, і вона була відкрита останньою серед усіх континентів. Сталося це на початку 1820 року під час експедиції, якою керували Фадей Беллінсгаузен та Михайло Лазарєв. Південний географічний полюс у грудні 1911 року підкорила норвезька експедиція під керівництвом Руаля Амундсена.

Комплексні дослідження Антарктиди почались у середині ХХ сторіччя. Зараз в Антарктиді працює 90 постійних і сезонних станцій від 30 країн світу. На Антарктичному півострові є українська станція «Академік Вернадський».

Дослідження, які проводять в Антарктиді, надзвичайно важливі, адже цей материк впливає на всю природу Землі. Тут заборонені будь-які військові випробування, і жодна з країн не може претендувати на ці території. Юридично це закріплено міжнародною угодою, підписаною 1 грудня 1959 року.

**Фадей Беллінсгаузен
(1778-1852)**

**Михайло Лазарєв
(1788-1851)**

**Руаль Амундсен
(1882-1928)**

3. Тектонічна будова і рельєф

В основі Антарктиди лежить давня платформа, яка зумовлює рівнинний рельєф. Лише у західній частині материка є молода складчаста область та рифтова зона, які на поверхні представлені Трансантарктичними горами, найвищим в Антарктиді масивом Вінсон і діючим вулканом Еребус.

20 млн років тому почалося зледеніння, і материк покритися потужною крижаною шапкою, яка містить 80 % запасів прісної води на Землі. Її середня висота перевищує 2 км, а у центральній частині становить 4 км. Тому Антарктида є найвищим материком.

Рельєф материка називають двоповерховим. Льодовиковий покрив створює доволі одноманітний красвид з крижаних рівнин та снігових барханів. На узбережжі він стрімко обривається, утворюючи урвища і відколюючи айсберги. Під вагою величезного льодовика земна кора опускалася, і зараз майже третина підлідної Антарктиди розташована нижче рівня світового океану.

Перегляньте [відео](#)

Британська антарктична служба спільно з NASA завершила роботу зі створення нової карти поверхні Антарктиди.

4. Клімат материка і води Південного океану

Антарктида — найхолодніший материк. Середньодобові температури літа становлять $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$, зими $-70\text{ }^{\circ}\text{C}$. У 1983 році на станції «Восток» була зафіксована найнижча температура на Землі – $89,2\text{ }^{\circ}\text{C}$. Такі температури обумовлені полярним розташуванням материка, його висотою і високим альбедо поверхні.

Літом в Антарктиді називають полярний день, а зимою – полярну ніч. Найтеплішим на материк є Антарктичний півострів - там температура літа може бути вищою за нуль.

Альбедо — фізична величина, що описує здатність поверхні відбивати та розсіювати випромінення.

Температура прибережних океанічних вод навіть взимку може бути плюсовою. Значна різниця температур і тиску між центральними частинами материка та узбережжям зумовлює формування потужного антициклону, на окраїнах якого дмуть найсильніші у світі вітри.

В Антарктиді дуже мало опадів. У деяких районах непокритої льодом частини Антарктиди за 2 млн років не випало жодного мм опадів. Антарктида – найсухіший материк Землі.

5. Органічний світ

Органічний світ бідний, життя в Антарктиді існує переважно на окраїнах материка. Символом Антарктиди є пінгвіни. Крім них у прибережних водах живуть морські леопарди, кити, кашалоти, косатки. Пташиний світ представлений буревісни-

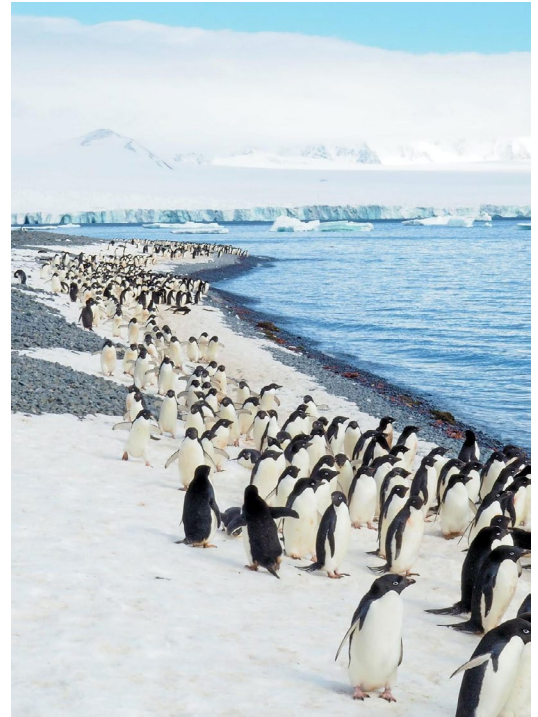

Хвіст кита і айсберг

ками, поморниками, бакланами, альбатросами.

В антарктичних оазисах — так називають ділянки у прибережній зоні, звільнені від криги — у літній період можуть з'являтися гриби, лишайники, мох і навіть квіткові рослини. Під кригою Антарктиди є теплі і солоні озера, в яких живуть мікроорганізми.

Для збереження природи цього унікального материка первісною, країни, що проводять там дослідження, уклали угоду про спільну природоохоронну діяльність в межах Антарктики.

Пінгвіни

Завдання:

1. Поміркуйте і назвіть причини більш суворого клімату Антарктиди у порівнянні з Арктикою.

2. Попрацюйте з фізичною картою Антарктиди і визначте приналежність морів, що омивають материк, до Тихого, Атлантичного та Індійського океанів.

Тюлені